

Norsk Ornitologisk Forening (NOF)

Sandgata 30 B
N-7012 Trondheim

e-post: nof@birdlife.no internett: www.birdlife.no

Telefon: (+ 47) 73 84 16 40
Bankgiro: 4358.50.12840
Org. nr.: 970 089 748 NVA

Nærings- og fiskeridepartementet

Klima- og miljødepartementet

Deres ref.	Deres kontaktperson	Vår ref.	Vår kontaktperson	Dato
		2018-569/350.3	Martin Eggen	05.03.2018

Forespørsel til regjeringen om utfasing av blyammunisjon ved all form for jakt

Norge har en nasjonal målsetning om utfasing av bruk av bly innen 2020. Siden 1980-årene har da også utslippene av bly blitt sterkt redusert i Norge. I perioden 1995–2015 ble utslippene av bly redusert med nesten 90 prosent. Vi har fjernet bly fra bl.a. bensin, maling og keramikk. Et generelt forbud mot produksjon, import, eksport, omsetning og bruk av blyhagl innført i 2005 bidro til den positive utviklingen. Utfasingen av bly og blyforbindelser er viktig fordi bly kan gi alvorlige helsemessige effekter på mennesker og dyr, selv i lave konsentrasjoner.

I februar 2015 opphevet Stortinget det generelle forbudet mot blyammunisjon, og det er nå tillatt å bruke blyhagl til jakt på et utvalg arter som ikke hovedsakelig har tilhold i våtmarksområder. Helomvendingen kom til tross for Miljødirektoratets anbefalinger om ikke å tillate bruk av blyammunisjon. I saksutredningen tilknyttet Stortingets behandling av spørsmålet, viser Miljødirektoratet til at ny forskning på skadeeffekter av bly bekrefter tidligere opparbeidet kunnskap, og avdekker nye bekymringer for helsemessige konsekvenser. Ifølge Verdens helseorganisasjon (WHO) finnes det ingen trygg nedre grense for blypåvirkning. Opptak av bly i kroppen kan bl.a. medføre høyt blodtrykk, konsentrasjonsvansker og hukommelsestap, psykiske lidelser og kreft¹.

Som følge av Stortingets vedtak er spredning av bly i norsk natur atter en gang blitt et problem. Over tre fjerdedeler av de totale utslippene av bly i 2015 kom fra produkter som ammunisjon, maling og blåsesand. Utslipp av bly fra blyholdig ammunisjon utgjorde ca. 55 prosent av de totale utslippene av bly i 2015.

Ny kunnskap om blys virkning på naturmangfoldet

Bly er et tungmetall som akkumuleres i næringskjedene. Et stort spekter av ulike predatorer og åtselere er utsatt, siden de livnærer seg på jaktbart vilt. Hubro, jaktfalk og kongeørn er blant aktuelle utsatte fuglearter. Det har lenge vært kjent at predatorer blir blyforgiftet ved at byttedyrene de spiser inneholder blyhagl. Veterinærinstituttet, i samarbeid med Norges Miljø

¹ Se Oxford Lead Symposium for et overblikk over problematikken: http://oxfordleadsymposium.info/wp-content/uploads/OLS_proceedings/download/OLS_proceedings_full.pdf. Her beskrives også positive erfaringer fra Danmark som følge av deres totalforbud mot blyammunisjon, inkl. gode erfaringer med ammunisjon som ikke er blybasert.

og Biovitenskapelige Universitet, har undersøkt blykonsentrasjon i lever hos 268 norske rovfugler (kongeørn, jaktfalk og havørn) innsamlet i perioden 1973-2014. Det ble påvist bly i leveren hos 95 % av rovfuglene, og ti av disse hadde et nivå forenlig med blyforgiftning.²

Når kongeørn rammes, øker den negative påvirkningen på en art som anses å være i tilbakegang på grunn av sviktende reproduksjon. I et vitenskapelig studium nylig publisert i Environmental Science & Technology om blypåvirkning av kongeørn³, ble det vist at blyinnholdet i ørnene økte i takt med forløpet av elgjakten, en periode der mange kongeørner er åtseletere. I tillegg indikerte blyinnholdet i leveren hos døde kongeørner at selv lave blynivåer kan øke dødeligheten hos ørnene gjennom endret adferd. Kongeørner med høye blyverdier fløy mindre og lavere enn ørner med lave blyverdier. Slike adferdsendringer kan øke risikoen for kollisjoner med tog, kraftledninger og vindturbiner, samt evnen til å jakte og produsere avkom. Undersøkelsen av kongeørn er utført i Sverige, men det er grunn til å tro at situasjonen ikke avviker stort fra norske forhold. Norge og Sverige har tilnærmet likt regelverk for bruk av blyammunisjon.

For Norsk Ornitologisk Forening (NOF), og for fagmiljøer over hele verden, er dette ikke overraskende resultater. Bl.a. har NOF tidligere betalt for undersøkelser av to kongeørner med blyforgiftning: den ene døde med høye blyverdier i kroppen, den andre ble medisineret og overlevde blyforgiftningen. De to kongeørnene er antakelig bare toppen av isfjellet hva angår blyforgiftning av rovfugler og rovpattedyr i Norge. Miljødirektoratet skriver i et brev datert 3. juni 2014 at så mye som 70 prosent av gulpeboller innsamlet fra kongeørn inneholder hagl, som et resultat av at ørnenes diett omfatter skadeskutt småvilt. Også tidligere undersøkelser, bl.a. utført av Bjørn Helander ved Naturhistoriska riksmuseet i Sverige⁴, har konkludert med omfattende negative virkninger på kongeørn. Blyinnholdet i kongeørner funnet døde ble undersøkt, og av disse hadde 14 prosent omkommet som følge av blyforgiftning. Av 118 undersøkte havørner hadde 22 prosent unormalt høye verdier av bly i kroppen.

Fragmenter fra blyammunisjon blir bl.a. liggende igjen i innvoller og slakteavfall på fellingsplasser for storvilt, og dermed tilgjengeliggjort for åtseletere. Skadeskutte dyr som ikke blir gjenfunnet utgjør nok en blykilde for predatorer og åtseletere. Man antar at hele 215 kg bly er tilgjengelig for åtseletere etter hver jakt sesong i Norge, Sverige og Finland⁵. Det er over 100 000 dødelige doser for en ørn. Skyting med bly under elgjakta er også en betydelig helserisiko for mennesker. Regelverket har en grenseverdi for bly i kjøtt fra tamme husdyr på 0,1 mg/kg. Men elgkjøtt benyttet til menneskemat er gjerne langt mer forurenset av bly. I en undersøkelse Mattilsynet gjennomførte høsten 2014 innehold to tredjedeler av prøvene høyere blykonsentrasjoner enn grenseverdien for husdyr.⁶

² <https://www.nmbu.no/aktuelt/node/19814>

³ <http://pubs.acs.org/doi/pdf/10.1021/acs.est.6b06024>

⁴ http://www.nrm.se/download/18.551d33ba13a8a19ad04269f/17_2012+Blyrapport+Nv+Kung

⁵ <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/wsb.731/full>

⁶

https://www.mattilsynet.no/mat_og_vann/jakt_og_viltkjott/hoye_verdier_av_bly_funnet_i_kvernet_kjott_av_elg_20380

Bruk av blyammunisjon må fases ut

Bonnkonvensjonen, som Norge har ratifisert, anbefaler utfasing av alle typer blyammunisjon. EU jobber nå mot et generelt forbud mot bruk av blyammunisjon i våtmark, i tråd med det nasjonale forbudet Norge har beholdt. I denne forbindelse skal bruk av all annen blyammunisjon og fiskesøkker også utredes⁷. Det er naturlig at Norge tar initiativ til det samme.

Som følge av gjeninnføringen av blyammunisjon i Norge anslo Miljødirektoratet at ytterligere 240–260 tonn bly ville bli importert til landet hvert år. Etter at forbudet har vært opphevet i flere år er det nå på tide med en statusrapport. Vi ønsker at regjeringen tar initiativ til å utrede konsekvensene av bruk av blyammunisjon i Norge etter at forbudet ble opphevet, og at det gjøres en vurdering av kunnskapen om påvirkning på kongeørn og andre predatorer og åtseletere, og på det øvrige naturmiljøet. Vi viser til at Energi- og miljøkomiteen i sin behandling av saken bad regjeringen følge utviklingen for bruk av blyhagl, og innhente mer kunnskap om de helsemessige konsekvensene ved bruk av blyhagl i jakt.

Det er vårt klare standpunkt at den nåværende situasjonen er uholdbar, og vi imøteser derfor et forbud mot bruk av blyammunisjon i Norge så snart som mulig. Det finnes gode alternativer til bruk av blyholdig ammunisjon, noe som bl.a. fremkommer av rapporten «Norges Jeger- og Fiskerforbunds Testjegerprosjekt - en vurdering av drepeevne for ulike hagltyper» fra 2006.

For Norsk Ornitologisk Forening

Kjetil Aa. Solbakken

Kjetil Aa. Solbakken, generalsekretær

KOPI:
Miljødirektoratet
Mattilsynet

⁷ https://echa.europa.eu/documents/10162/13641/rest_lead_shot_axvreport_wetlands_en.pdf/93fa8886-b40f-08b0-95b6-e56ea04b24b2